

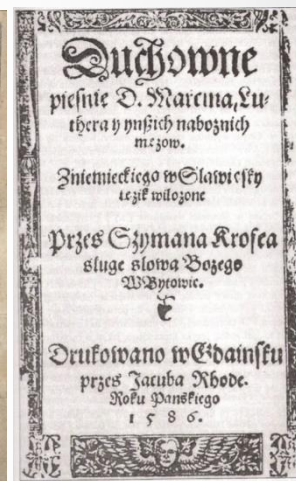
Kaszubi w kontekście wielokulturowego Pomorza

• • •

Cezary Obracht-Prondzyński

Historyczne źródła pomorskiej wielokulturowości

- Pograniczny charakter Pomorza i jego **podział** na część wschodnią i zachodnią od wczesnego średniowiecza - brak jednego organizmu państwowego, funkcjonowanie odrębnych księstw (w Gdańsku do 1294 r., w Szczecinie do 1637) oraz odmienność losów politycznych (z czym wiązały się inne modele ustrojowe, ekonomiczne, społeczne etc.)
- Na Pomorzu funkcjonowały różne państwa, a wpływ wywierały różne centra kulturowe, cywilizacyjne, polityczne (księstwa, Krzyżacy, Hanza, królestwo Polskie i Prusy, okresowo Dania, Rosja, Francja, Szwecja...)

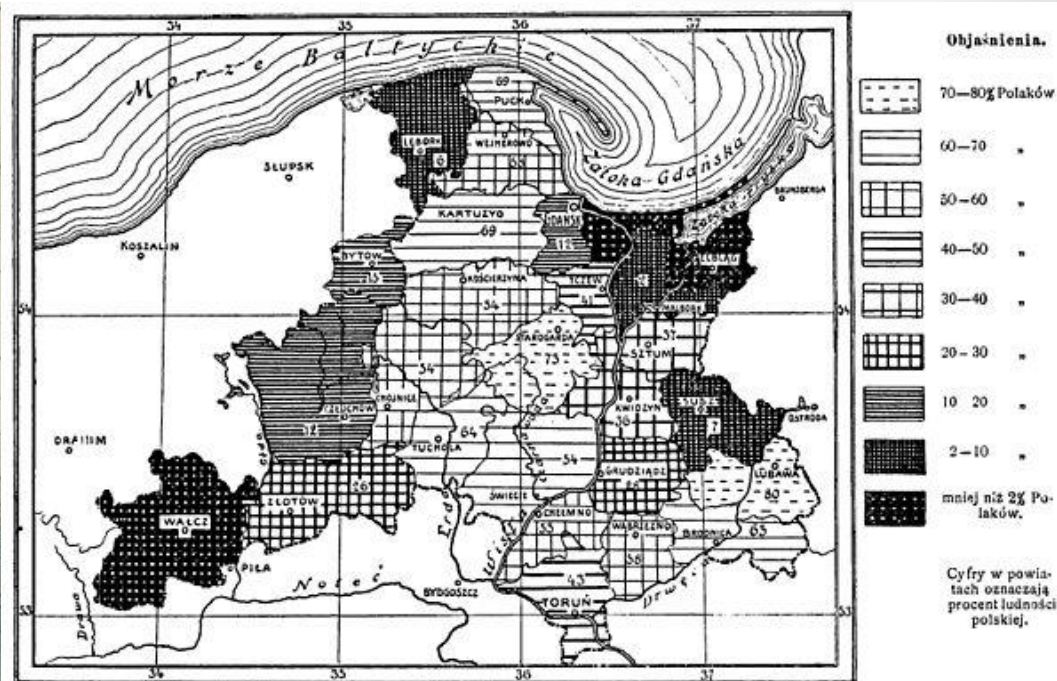
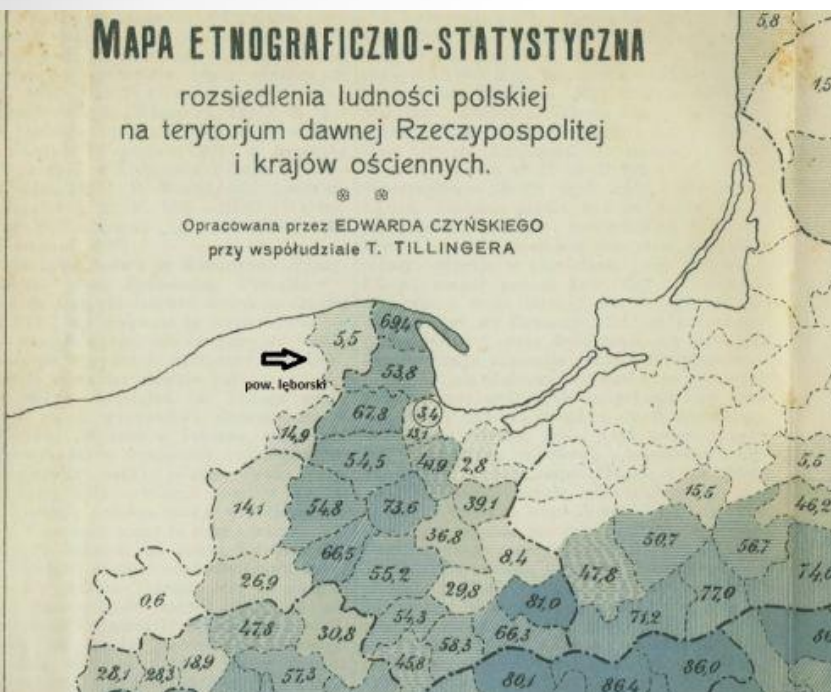
- Tym co określiło losy Pomorza była długotrwałość współistnienia słowiańsko - germańskiego (nie zawsze konfliktowego)
- Podział religijny (znaczenie reformacji)
- Wyróżnikiem Pomorza jest społeczność kaszubska i jej trwanie
- Na Pomorzu mamy do czynienia ze stosunkami nierównościowymi: ludność niemiecka już od czasów średniowiecznych była dominująca kulturowo, cywilizacyjnie, ekonomicznie, z czasem także politycznie

Reformy pruskie – początki kapitalizmu

- W wyniku klęsk w wojnach z Napoleonem w państwie pruskim zostają podjęte reformy, kontynuowane po zakończeniu wojny:
- - ustrojowe i administracyjne (podział państwa na prowincje, regencje, powiaty; ustawa miejska)
- - agrarne (uwłaszczenie itd.)
- - nadanie praw obywatelskich Żydom
- - reforma armii, skarbu i podatków
- - zmiany w oświacie (obowiązek szkolny, gimnazjum klasyczne, reforma uniwersytetów)

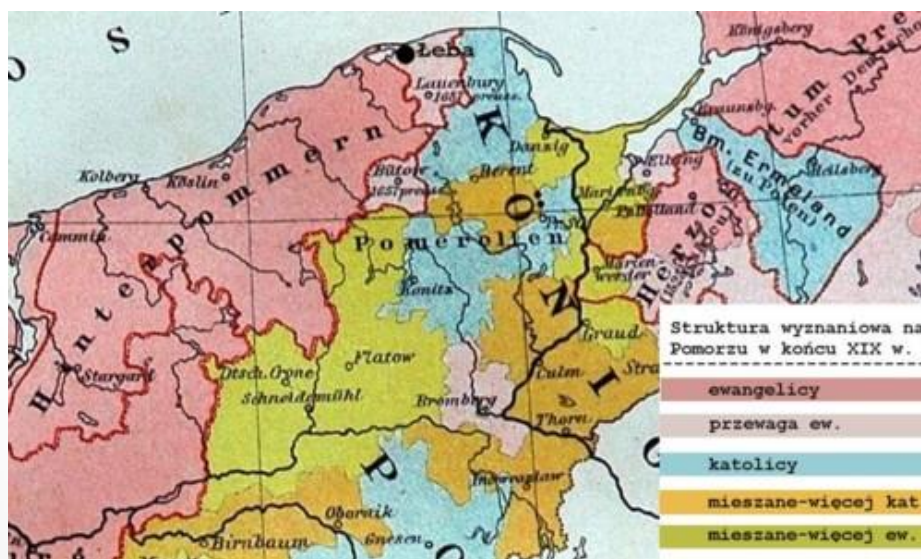
Stosunki etniczne i językowe

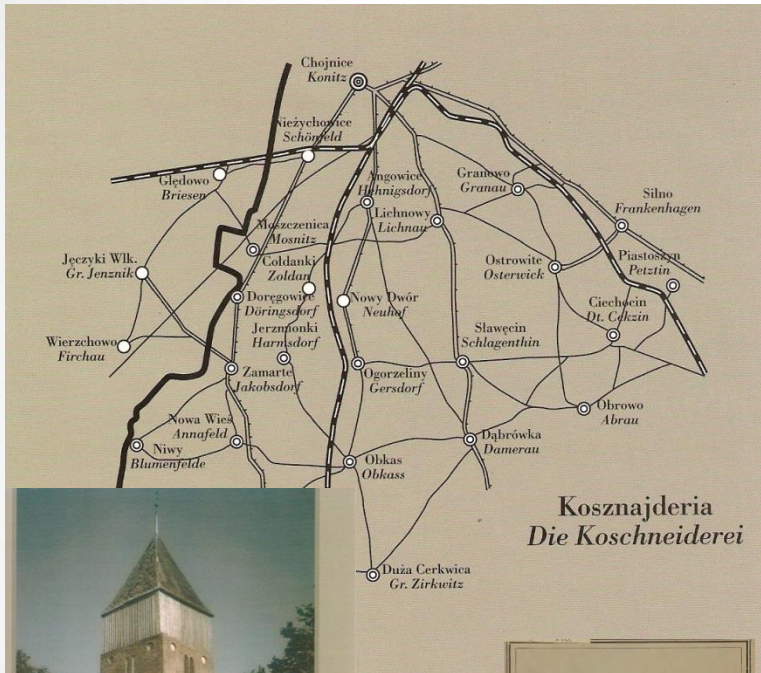
	Niemcy	Polacy	Kaszubi
1890	64,867	30,058	3,83
1900	64,42	28,00	6,35
1905	64,66	30,22	4,31
1910	64,45	27,93	6,29

Stosunki wyznaniowe w Prusach Zachodnich

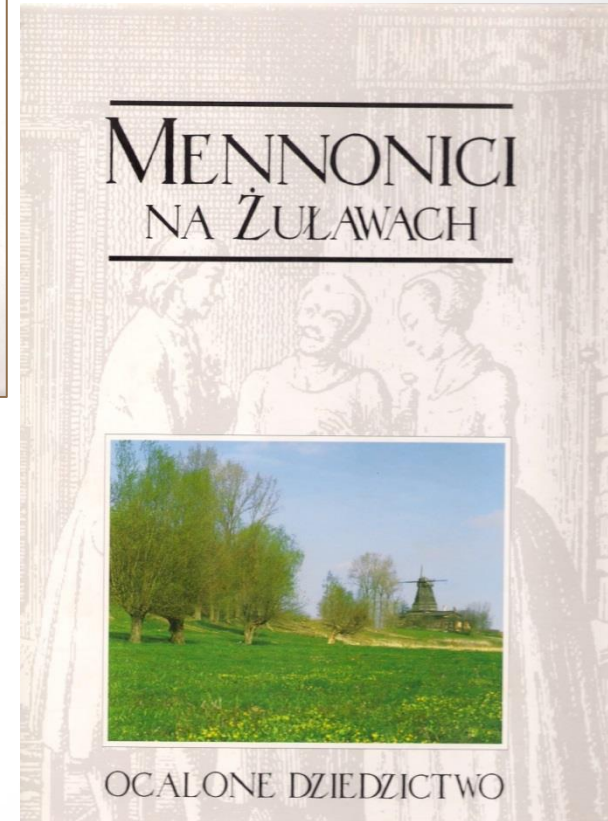
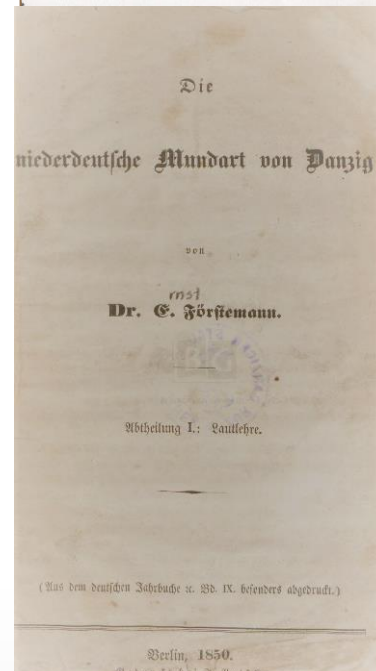
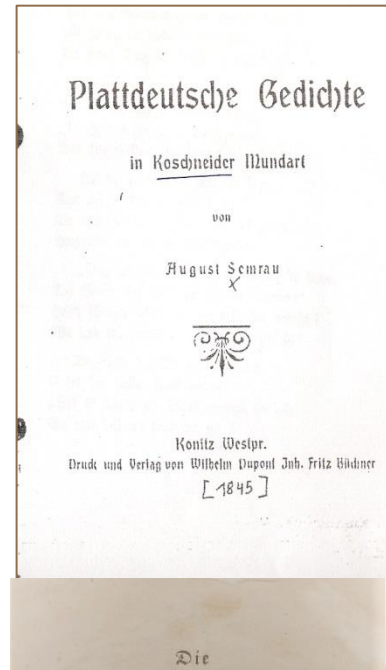
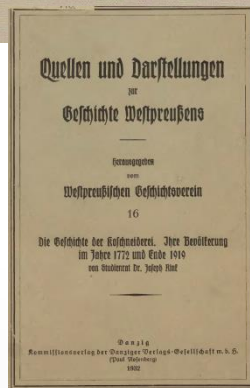
Wyznanie	Prusy Zachodnie	
	r. 1871	r. 1900
Katolicy	641,572	800,395
Protestanci	633,548	730,685
Drobne sekty	12,825	14,308
Żydzi	26,632	18,226

Zróżnicowanie społeczności niemieckiej

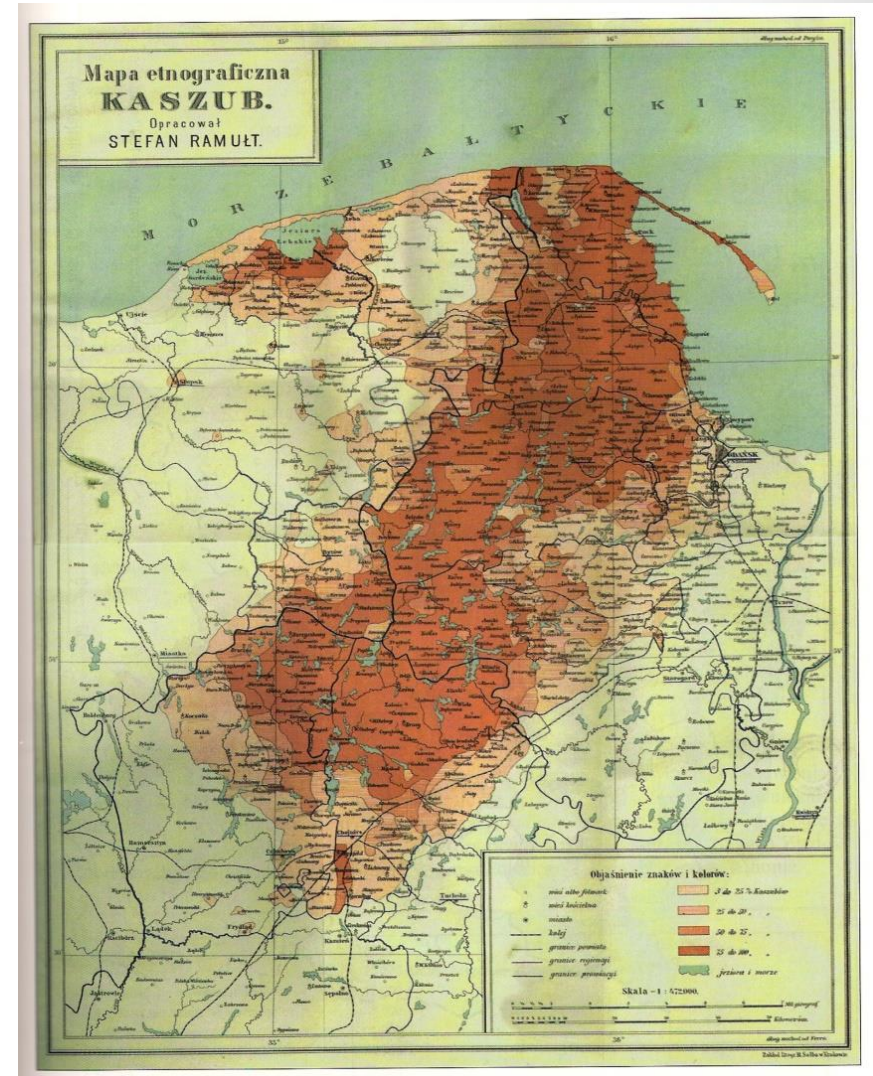
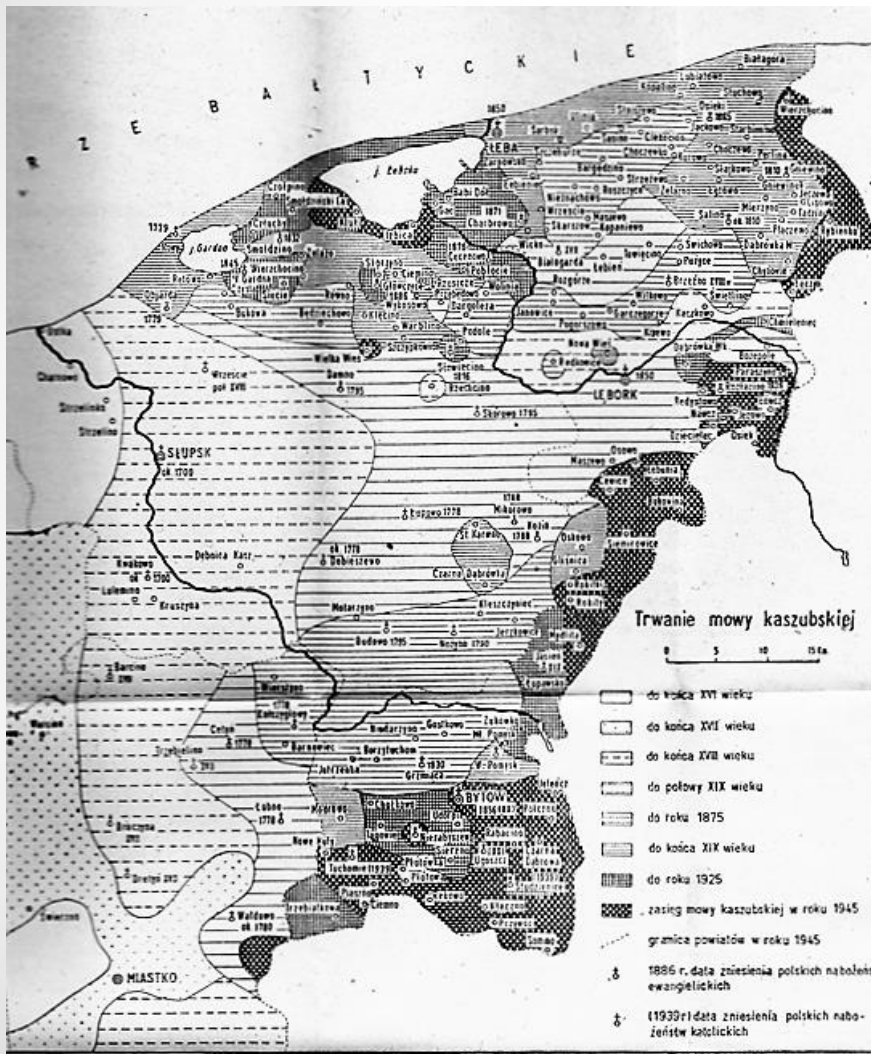
Kosznejderia – kraina i ludzie między Chojnicami a Tucholą (XV–XX w.)

Kulturowe zróżnicowanie ludności polskiej Pomorza Wschodniego

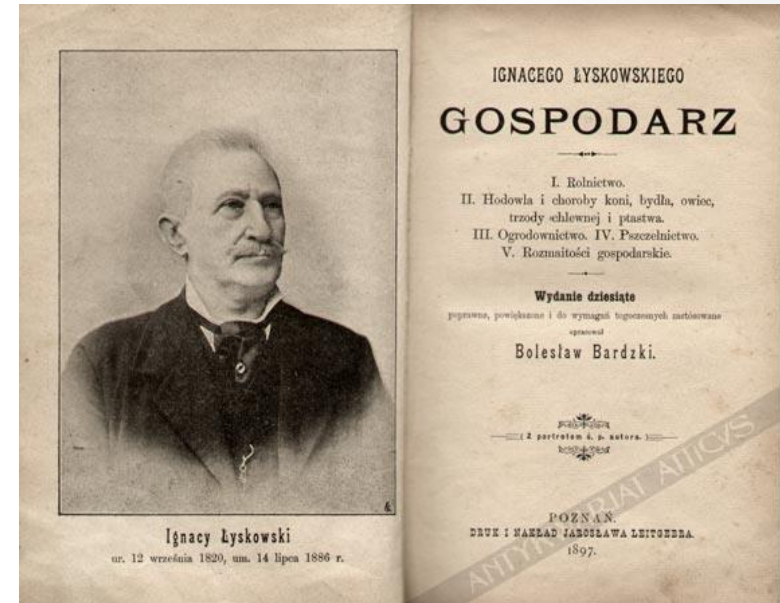

Kaszubskie trwanie i skutki polityki germanizacyjnej

Polski ruch niepodległościowy

- Liga Polska i jej demokratyczny charakter – 1848-1850
- Towarzystwo Pomocy Naukowej dla Młodzieży Prus Zachodnich – 1848-1948
- 1862 - w Piasecznie powstało pierwsze na ziemiach polskich Towarzystwo Rolnicze
- 1869 r. Towarzystwo Moralnych Interesów Ludności Polskiej pod Panowaniem Pruskim
- Towarzystwo Oświaty Ludowej (zał. 1872 r.), a następnie Towarzystwo Czytelni Ludowych
- Towarzystwo Naukowe w Toruniu (1875),
- Polsko Katolickie Towarzystwa Ludowe (92 organizacje)
- Zjednoczenie Zawodowe Polskie

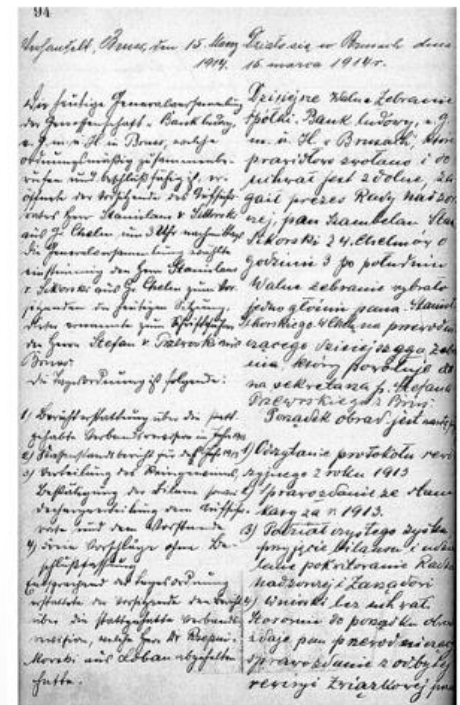

Organizacje gospodarcze

- spółki kredytowe i banki ludowe
- spółdzielnie handlowe („Kupiec”, „Bazar”, „Konsum”)
- spółki: melioracyjne, parcelacyjne, mleczarskie, spółdzielnie typu „Rolnik”, Kółka Rolnicze ...
- 1900 - Centralne Towarzystwo Rolnicze dla Prus Zachodnich; Polski Zachodniopruski Związek Kółek Rolniczych (1906), Polski Związek Rolny (1906) oraz Towarzystwo Ekonomiczno-Rolnicze dla Prus Królewskich (1908)
- Polski Związek Gospodyń (1901)

Stanisław Sikorski,
przewodniczący Rady Nadzorczej w latach 1887-1928,
współzałożyciel Spółki Pożyczkowej Brusko-Leśniewskiej

Pierwsza strona protokołu Walnego Zebrania spółki
Bank Ludowy, n. g. m. n. H. w Brusach
z dnia 15 marca 1914 roku.

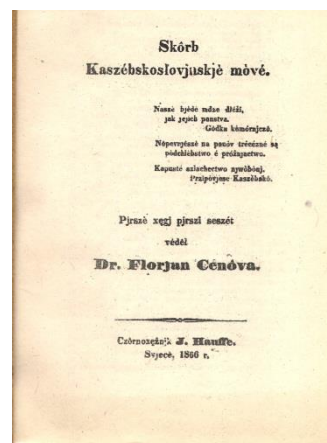
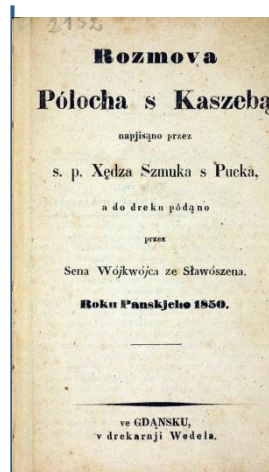
Polski ruch wyborczy

- Od 1871 r. wybory do Parlamentu Rzeszy
- Koło Polskie w Sejmie Pruskim i Parlamencie Rzeszy
- Polscy parlamentarzyści z Pomorza, m.in. Roman Janta-Połczyński (1849-1916) poseł w latach 1890-1911, wydawca „Gazety Gdańskiej”, wspierał ruch młodokaszubski, zakładał polskie towarzystwa i firmy... Od 1903 r. mieszkał w Sopocie

Wiosna Ludów 1848 a sprawa kaszubska

- Początki kształtowania się niemieckiego nacjonalizmu na Pomorzu i polskiego ruchu narodowego
- Florian Ceynowa (1817-1881) i początki odrodzenia kaszubskiego

Hieronim Jarosz Derdowski (1852-1902)

1905-1914

Kluczowa dekada w ruchu kaszubskim

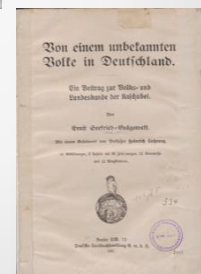
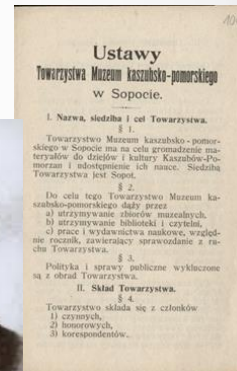
- 1905 – „Družba”
- 1906 – skansen we Wdydzach i praca Gulgowskich
- 1907 – Koło Kaszubologów w Pelplinie
- 1907 Aktywność Friedricha Lorentza i Verein fuer Kaschubische Volkskunde
- 1908 – „Gryf”
- 1912 Towarzystwo Młodokaszubów
- 1913 Muzeum Kaszubsko-Pomorskiego w Sopocie i Towarzystwo...
- Rola Aleksandra Majkowskiego, Jana Karnowskiego, Leona Heyke i innych młodokaszubów
- badania naukowe (np. Kazimierza Nitscha)

Kazimierz Nitsch w r. 1902

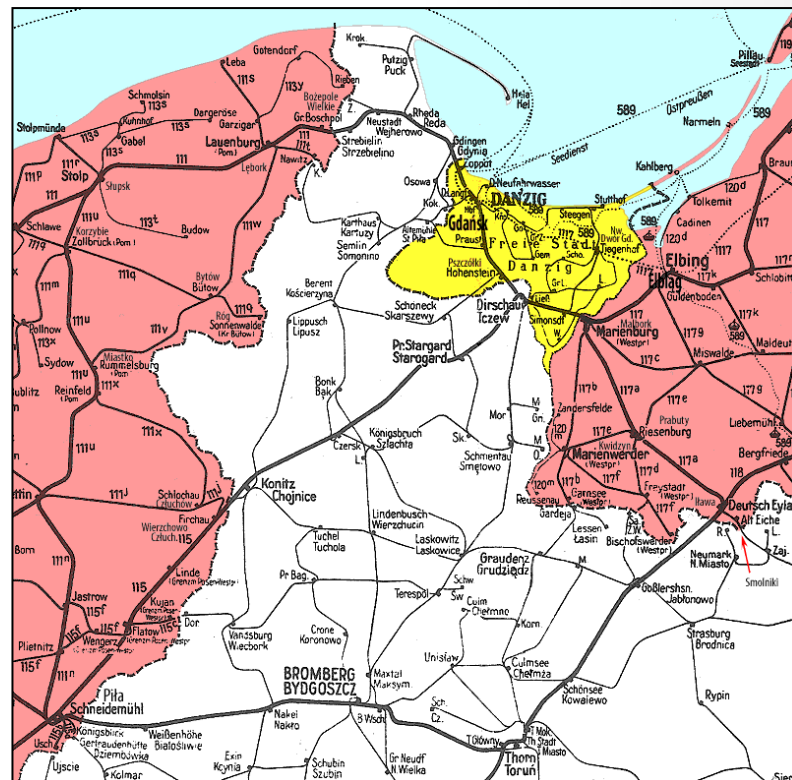

Dr. Aleksander Majkowski.

I wojna światowa i jej skutki

- nowe granice

1920 – nadzieje i rozczarowanie

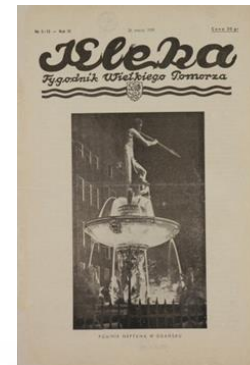
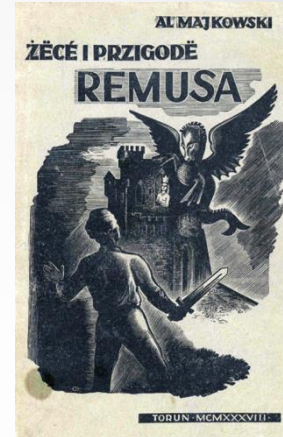
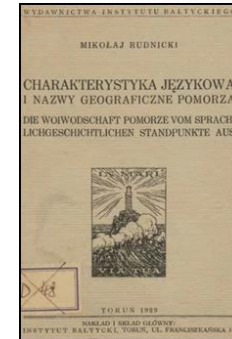
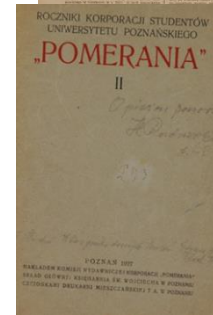
- Tworzenie administracji i innych instytucji publicznych
- Dramatyczna sytuacja ekonomiczna („zrównanie marki”, etatyzm, drenaż finansowy, drożyzna, inflacja, odcięcie od gdańskiego rynku zbytu i rynku pracy...)
- Relacje między ludnością pomorską a napływającymi urzędnikami z różnych części Polski (szok kulturowy i poczucie dystansu oraz niepewności)
- Zachowanie Wojska Polskiego
- Optacja...

Kaszubi i Pomorze w okresie międzywojennym

- Gdynia, magistrala węglowa...
- Polska szkoła i jej znaczenie
- Aktywność kulturalna (teatry, chóry i ruch śpiewaczy, początki muzeów, rola prasy, towarzystwa kulturalne i naukowe – ZFP, TNT..., Instytut Bałtycki)
- Problemy z polityką mniejszościową
- Nieufny stosunek władz polskich do lokalnych społeczności i elit kaszubskich i pomorskich (poczucie upośledzenia, a niekiedy wręcz dyskryminacji)
- Konflikty polityczne (endecja, sanacja...)

Ruch kaszubski i kultura kaszubska w okresie międzywojennym

- Młodokaszubi oraz nowe środowiska i organizacje (Zrzeszenie Regionalne Kaszubów, Towarzystwo Miłośników Kaszubszczyzny „Stanica”, organizacje studenckie i towarzystwa lokalne)
- Prasa („Gryf”, Mestwin”, „Zabory”, Klëka”, „Zrzesz Kaszëbskô”)
- Instytut Bałtycki i badania naukowe
- Muzea kaszubskie – Wdzydze, Kartuzy, Chojnice, Gdynia,
- Dębki...

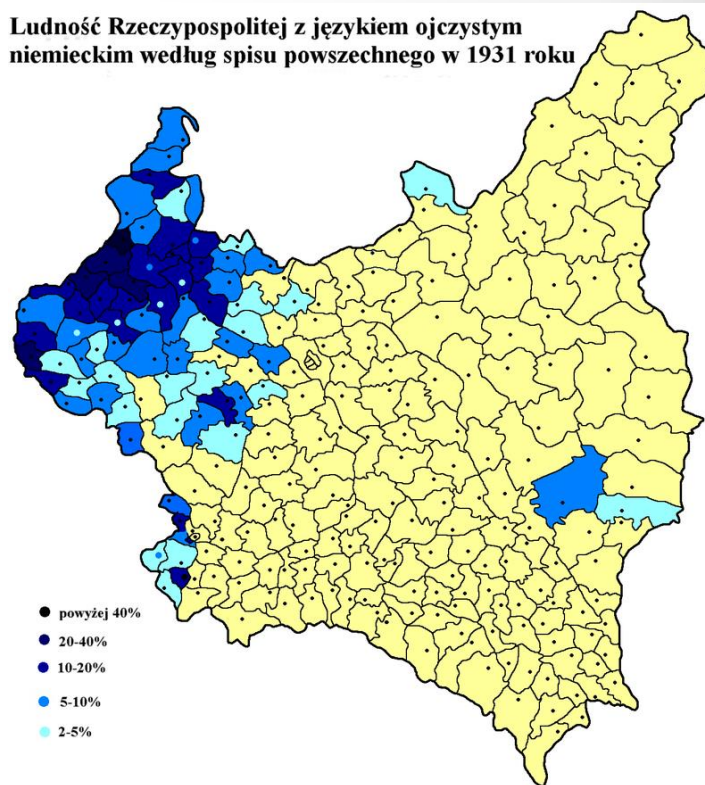
Ludność niemiecka

W czasie IV Zjazdu Pomorznawczego w Krakowie w 1935 r. Stanisław Pawłowski mówił: *W każdym bez wyjątku powiecie pomorskim cyfra ludności polskiej jest większa aniżeli cyfra ludności niemieckiej. (...)*

Tymczasem ziemi posiadają Polacy mniej, niż wynosi ich odsetek. Licząc posiadłości prywatne polskie w gminach wiejskich, obszarach dworskich i miastach oraz posiadłości państwowe i inne publiczne mamy w powiatach w rękach polskich od 47% (powiat sępoleński) do 90%. W każdym razie zachodzi na Pomorzu ciekawy fakt, nieznan w innych dzielnicach Polski, mianowicie, że odsetek ziemi w rękach polskich jest mniejszy niż odsetek ludności polskiej w powiecie.

I dalej dodawał, że choć **Niemcy stanowili 10 proc. ludności, to skupiali w swoim ręku 22 proc. ziemi**, ale w powiatach np. chojnickim przy 10 proc. ludności było to aż 40 proc. ziemi

Ludność Rzeczypospolitej z językiem ojczystym niemieckim według spisu powszechnego w 1931 roku

Ludność niemiecka

Powiat	1910		1921		1937	
	Niemcy	%	Niemcy	%	Niemcy	%
Brodnica	21097	33,9	9599	15,7	5301	9,2
Chełmno	23345	46,6	12872	27,5	8361	14,8
Chojnice	30326	40,4	13129	18,5	7905	9,6
Działdowo	9210	37,3	8187	34,5	1643	3,4
Gdynia (miasto)*	-	-	-	-	240	0,2
Grudziądz (m.)	34194	84,8	6942	20,7	3872	6,6
Grudziądz (p.)	28698	58,9	14459	33,2	7302	16
Kartuzy	14739	21,5	5037	7,8	4290	6,2
Kościerzyna	20804	39,5	9290	18,6	6218	11,2
Lubawa	12122	20,5	4478	7,6	1630	3,0
Morski**	23959	34,6	7857	11	6320	6,4
Sępólno	21554	70,6	13430	48,2	13060	41,5
Starogard	17165	26,2	5946	9,5	2835	3,8
Świecie	42223	47,1	20178	24,3	18228	19,1
Tczew***	28046	43,6	7854	12,5	3690	5,2
Toruń (miasto)	30509	66	4923	12,5	2281	3,5
Toruń (powiat)	27757	46,8	11252	20,9	9193	13,8
Tuchola	11268	33,2	5660	16,4	2675	7,1
Wąbrzeźno	24007	48,5	14678	31,2	7453	13,9
OGÓŁEM	421715	42,5	175771	18,8	112499	9,1

Struktura językowa ludności w powiatach województwa pomorskiego na podstawie spisu powszechnego z 1931 r.

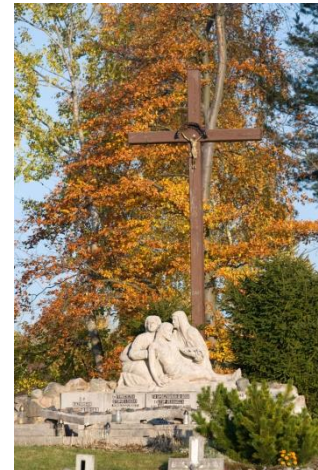
Powiat	Liczba ludności ogółem	Język ojczysty			
		Polski		Inny	
		liczba	%	liczba	%
Sępólno	29639	17599	59,4	12040	40,6
Grudziądz (powiat)	48246	39774	82,4	8472	17,6
Świecie	90170	76073	84,4	14097	15,6
Wąbrzeźno	50744	43219	85,2	7525	14,8
Chełmno	52230	44623	85,4	7607	14,7
Toruń (powiat)	60423	53125	87,9	7298	12,1
Kościerzyna	53293	47258	88,7	6035	11,3
Działdowo	26192	23529	89,8	2663	10,2
Chojnice	78184	70447	90,1	7737	9,9
Tczew	43733	40115	91,7	3618	8,3
Tuchola	35320	32384	91,7	2936	8,3
Brodnica	65396	60053	91,8	5343	8,2
Grudziądz (miasto)	50405	46285	91,8	4120	8,2
Kartuzy	71672	67035	93,5	4637	6,5
Morski	86390	81133	93,9	5257	6,1
Toruń (miasto)	54280	51343	94,6	2937	5,4
Starogard	71046	67565	95,1	3481	4,9
Gdynia (miasto)	30210	29285	96,9	925	3,1
Lubawa	60681	58897	97,1	1784	2,9

Ludność województwa pomorskiego według wyznania i języka ojczystego, 1931 r.

Wyznanie	Ludność ogółem	Język ojczysty											
		polski	ukraiński	ruski	białoruski	rosyjski	czeski	litewski	niemiecki	żydowski (jidysz)	hebrajski	inny	niepodany
Ogółem, w tym:	1080138	969386	337	65	209	437	24	61	106400	1822	143	288	1966
Rzymskokatolickie	969020	954004	36		42	42	22	23	13708	-	-	167	976
Greckokatolickie	942	657	179	45	9	36	-	-	13	-	-	2	1
Prawosławne	1308	760	98	20	84	330	1	3	-	-	-	10	2
Ewangelickoaugsburski	5391	1847	6	-	1	5		1	4060	-	-	9	2
Ewangelickoreformowane	4052	730	3	-	-	1	1	1	3301	-	-	15	-
Ewangelickounijne	84622	8216	-	-	-	5	-	33	76268	-	-	7	93
Inne protestanckie	6207	1198	-	-	3	5	-	-	4935	-	-	61	5
Inne chrześcijańskie	3013	602	1	-	2	1	-	-	2402	-	-	5	-
Mojżeszowe	3447	940	-	-	-	2	-	-	615	1743	143	4	-
Inne niechrześcijańskie	10	5	-	-	-	1	-	-	3	-	-	1	-
Nieokreślone oraz bezwyznaniowi	401	183	14	-	68	8	-	-	43	79	-	5	1
Nie podane	1185	244	-	-	-	1	-	-	52	-	-	2	866

Sytuacja Kaszubów i ludności polskiej w Niemczech

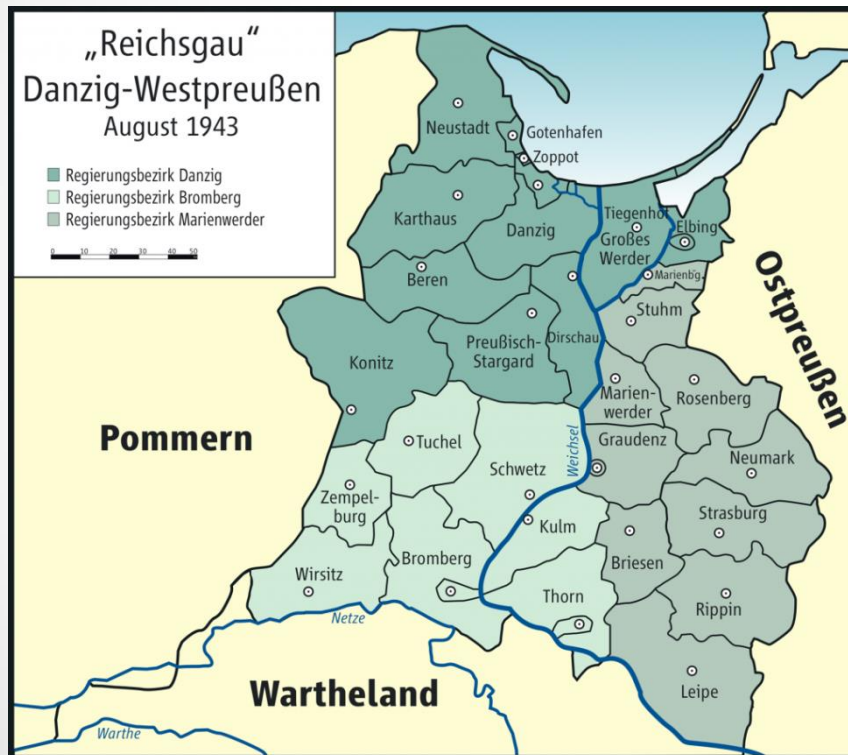
- Związek Polaków w Niemczech
- Szkoły polskie

Liczba mieszkańców Wolnego Miasta Gdańska według języka ojczystego 1923 r.

Przynależność państwowa	Liczba ogólna ludności	Język:					
		niemiecki	niemiecki i polski	polski, kaszubski, mazurski	rosyjski i ukraiński	jidysz	inne
Wolne Miasto Gdańsk	335 921	327 827	1 108	6 788	99	22	77
Inna	30 809	20 666	521	5 239	2 529	580	127
Ogólna liczba ludności	366 730	348 493	1 629	12 027	2 628	602	204

II wojna światowa

- Krwawa „Pomorska Jesień”
- Eksterminacja ludności (rozstrzeliwania, wywłaszczenia, wysiedlenia, obozy itd.)
- Niemiecka polityka narodowościowa i jej skutki dla Pomorzan (w czasie wojny i po jej zakończeniu)
- Ruch oporu

DVL

- Przymusowe wpisywanie na listę rozpoczęło się wraz z wydaniem „Odezwy” przez A. Forstera 22 lutego 1942 r., w której pisał:
- *„Szczególnie teraz, gdy naród niemiecki walczy o swoją egzystencję i swoją wolność, musimy wiedzieć, kto na dawnych terenach granicznych może być uważany za Niemca, a kto za Polaka. Wielu, którzy w ostatnich dwudziestu latach publicznie nie pokazywali się jako Niemcy, może teraz przez czynną współpracę udowodnić swoją niemieckość. Ten, kto to odrzuci, musi się liczyć z tym, że nie będzie on przynależnym do narodu niemieckiego i będzie podlegał przepisom ustanowionym dla Polaków. Jest oczywiste, że będzie on traktowany na równi z najgorszymi wrogami narodu niemieckiego (...)”*

Zmiana na Pomorzu po 1945 roku:

- Następowало instalowanie się nowej władzy i realizacja jej koncepcji ustrojowych
- Doświadczenie „klęski wyzwolenia” – Armia Czerwona
- Wielokierunkowe migracje – przymusowe i dobrowolne...
- Procesy integracji i dezintegracji społecznej
- Modernizacja socjalistyczna, urbanizacja, uprzemysłowienie, zmiana oblicza wsi – skutki przestrzenne

Wywózki na wschód

- Łącznie szacuje się, że z Pomorza Nadwiślańskiego wraz z zachodnią częścią Prus Wschodnich i wschodnią Pomorza Zachodniego wywieziono na wschód ponad **41 tys. osób**, w tym 16 tys. Polaków, 10 tys. Niemców i 4 tys. osób innej narodowości

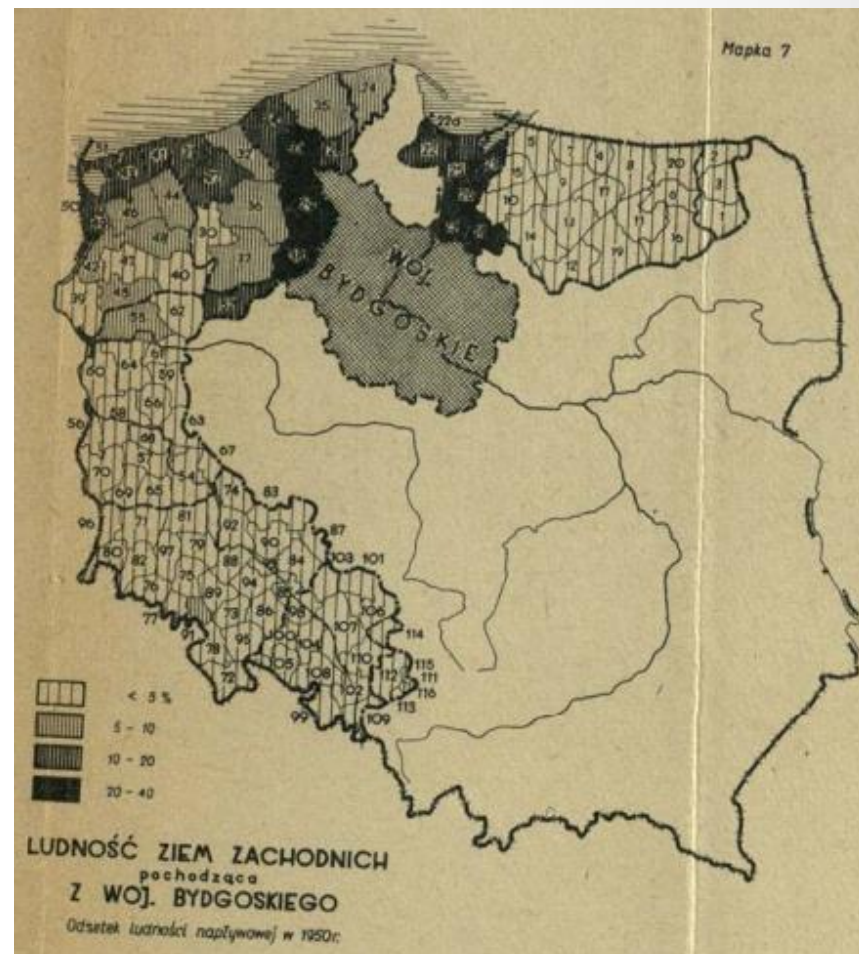
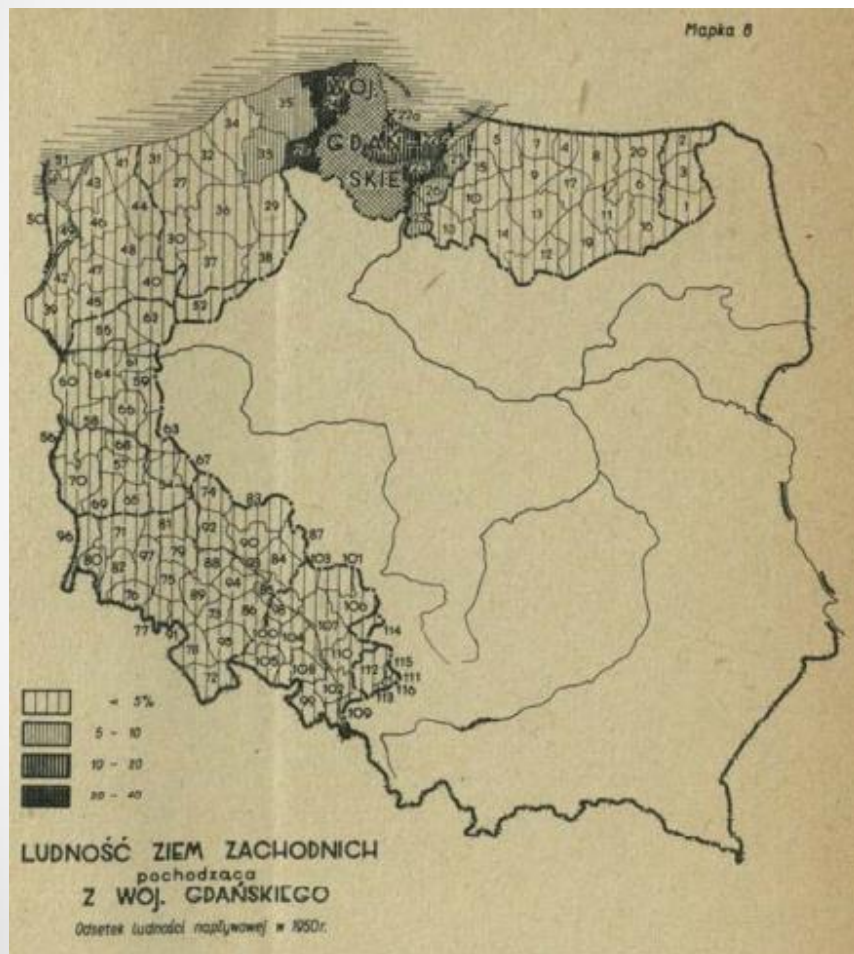
Ludność niemiecka w województwie gdańskim w latach 1945-1947

Stan w dniu	Ogółem		Powiaty nowe		Powiaty stare	
	liczba	%	liczba	%	liczba	%
31.10.1945	214992	30	193133	59	21859	6
14.02.1946	100517	13	-	-	-	-
1.07.1946	89617	11	78305	21	11312	3
31.12.1946	60280	7	51151	13	9129	2
30.04.1947	40168	5	32293	8	7875	2
30.10.1947	9655	1	-	-	-	-

Stan akcji weryfikacyjnej i rehabilitacyjnej w województwie gdańskim (luty 1947)

Nazwa powiatu	Liczba osób zweryfikowanych	Odmówiono weryfikacji	zrehabilitowano		Odmówiono rehabilitacji		Wyjechało do Niemiec po nadaniu zaświadczeń weryfikacyjnych
			administracyjnie	sądownie	administracyjnie	sądownie	
gdański	4591	324	753		24		14
Gdańsk m.	12246	1659	1970				311
Sopot	2949	130	645				
wejherowski	936	39	39524	1317	1317	11	164
kościerski	254	12	23487	858	25	177	7
kartuski	588	1	25700	393	5	28	
Gdynia	91	6	19944	123	385	42	
lęborski	1688	36	128				
bytowski	2393	33	395				
słupski	586		70				
miastecki	114		5				

Migracje przygraniczne

Powiaty nowe – nowe społeczności

Powiat/miasto	Ogólna liczba ludności	Liczba ludności autochtonicznej	Ludność autochtoniczna %	Liczba ludności napływowej	Ludność napływowa %	Liczba ludności pochodzącej z terenów włączonych do ZSRR	Procent ludności pochodzącej z terenów włączonych do ZSRR w stosunku do wszystkich mieszkańców
Gdańsk	194633	22213	11,4	172420	88,6	41544	21,35
Sopot	36703	2209	6,0	34494	94,0	6065	16,52
gdański	61127	7127	11,7	54000	88,3	7990	13,07
kwidzyński	36150	2755	7,6	33395	92,4	6800	18,81
łęborski	41858	3144	7,4	38744	92,6	6584	15,72
malborski	37239	3044	8,2	34195	91,8	9602	25,78
sztumski	24155	8276	34,3	15856	65,7	1882	7,79
bytowski	19435	4315	22,2	15120	77,8	2404	12,36
człuchowski	34034	1576	4,6	32458	95,6	4823	14,17
miastecki	22524	1981	8,8	20543	91,2	3594	15,95
Słupsk	33115	1089	3,6	32023	96,4	11425	34,5
słupski	52381	6739	12,9	45642	87,1	9867	18,83

Pochodzenie ludności powojennego Gdańska i Sopotu

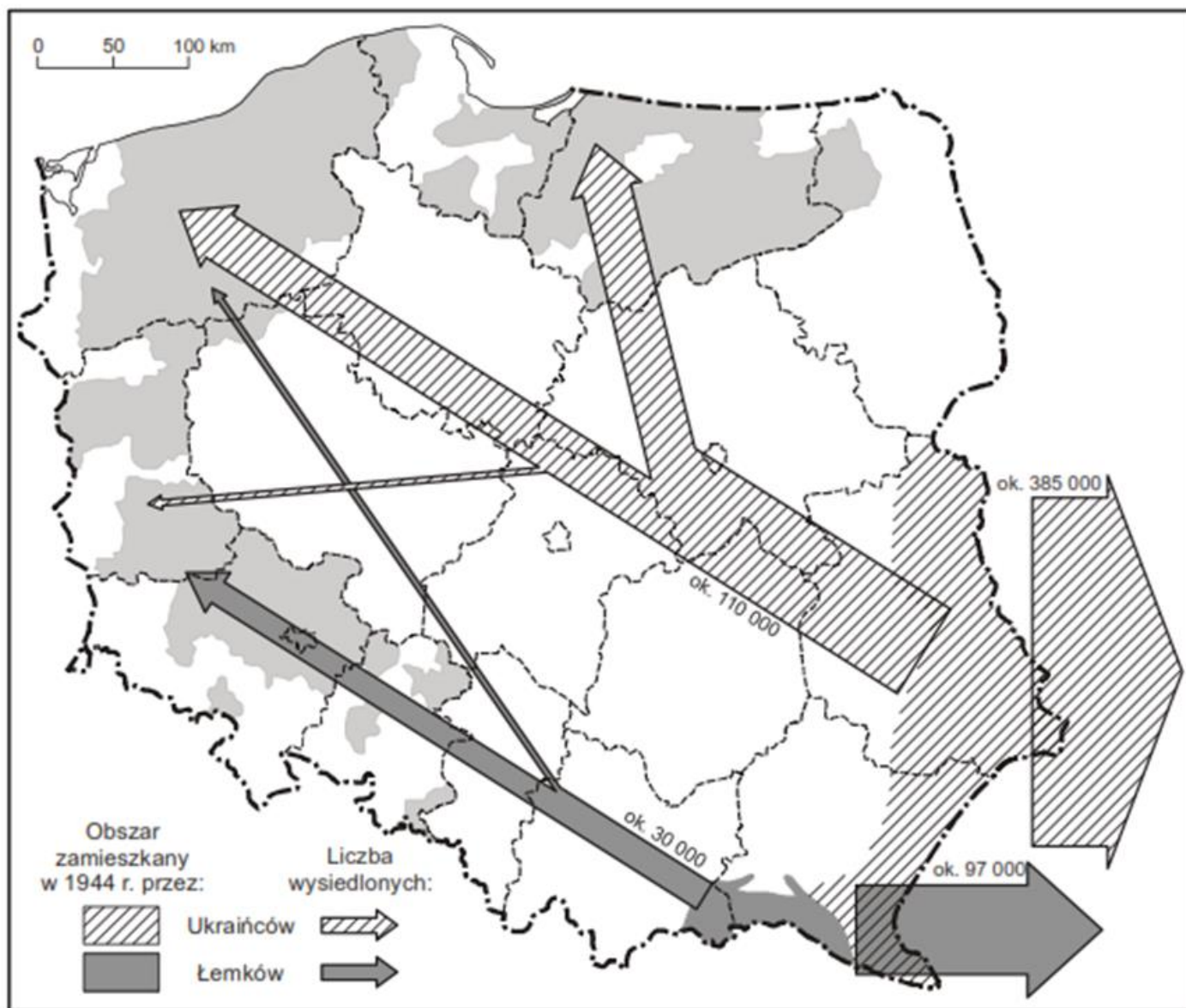
Łącznie mieszkańców

Autochtoni z miast Gdańsk i Sopot	- 24,422	(ok. 11%)
Autochtoni z reszty Ziem Zachodnich	- 2,418	(ok. 1%)
Z woj. gdańskiego (ziemie dawne)	- 30,321	(ok. 13%)
Z woj. bydgoskiego (ziemie dawne)	- 24,137	(ok. 11%)
Z poznańskiego i łódzkiego (z.d.)	- 18,116	(ok. 8%)
Z dawnych Kresów Wschodnich II RP	- 49,505	(ok. 21%)
Z Mazowsza, Małopolski i Podlasia	- 74,735	(ok. 32%)
Z Górnego Śląska (ziemie dawne)	- 2,697	(ok. 1%)
Dokładne pochodzenie nieustalone	- 4,985	(ok. 2%)

- Grupa północna (Pomorze) - 27%
- Grypa zachodnia (Wielkopolska, Śląsk) - 17%
- Grupa centralna - 33%
- Grupa wschodnia (Kresy) - 21%

Akcja „Wisła”

- Operacja ruszyła 28.04.1947 r. i trwała do 30.08.1947 roku. Szacuje się, że w sumie przesiedlono z województw krakowskiego, lubelskiego i rzeszowskiego około 150 tysięcy osób. W województwie szczecińskim w 18 powiatach osiedlono 11 330 rodzin ukraińskich, czyli 48 123 osoby, w tym w powiatach: **człuchowskim – 6 980 osób, miasteckim – 2 153, bytowskim – 1 875**. Odsetek ludności ukraińskiej w województwie szczecińskim w stosunku do ogółu mieszkańców tego województwa wynosił 8,2%³
- W województwie gdańskim w 6 powiatach osiedlono 1 327 rodzin ukraińskich, czyli 5371 osób. Największą liczbę ludności ukraińskiej rozmieszczono w powiatach: **łęborskim – 1 320 osób**, sztumskim – 954, kwidzyńskim – 935 i **gdańskim – 919**. Z kolei najmniej Ukraińców osiedlono w powiecie: elbląskim – 706 i malborskim – 537 osób. Odsetek ludności ukraińskiej w województwie gdańskim w stosunku do ogółu mieszkańców tego województwa wynosił 4,7%

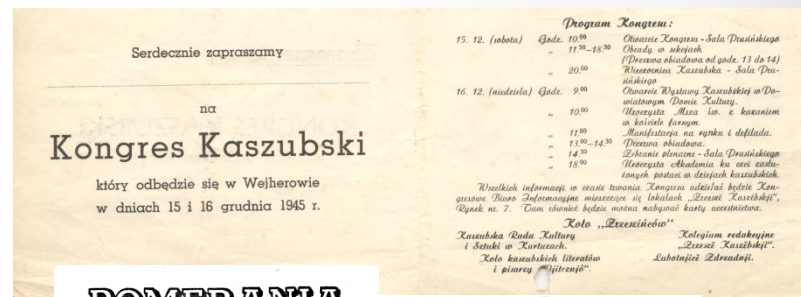

Relacje międzygrupowe

- Ideologia pionierska a poczucie bycia gospodarzem
- Świadectwa dyskryminacji, szaber, wywózki, spory o majątki...
- Bariery mentalne i kulturowe (język – kaszubski, niemiecki, kuchnia, ubiór, obyczaje doroczne i rodzinne...)
- Odmienność sposobów gospodarowania
- Zróżnicowana socjogeneza społeczności lokalnych nawet tych położonych blisko siebie
- Procesy integracji i zjawisko anomii społecznej
- Brak poczucia stabilizacji, zakorzeniania i „oswajanie przestrzeni”
- Siła i trwałość stereotypów i wzajemnych uprzedzeń
- Rola instytucji publicznych w przezwyciężaniu dystansów grupowych (szkoła, instytucje kultury, org. społ.)
- Oddziaływanie władzy i realizowana polityka (w tym rola struktur milicyjnych)

Sytuacja Kaszubów po wojnie

- „Zrzesz Kaszëbskô” i Kongres Kaszubski w Wejherowie 1946 r.
- Lata stalinowskie
- *Powstanie Zrzeszenia Kaszubskiego w 1956 roku i jego działalność*
- Rozwój kultury kaszubskiej
- Znaczenie Grudnia’70 i Sierpnia’80
- Wizyta Papieża Jana Pawła II w 1987 roku

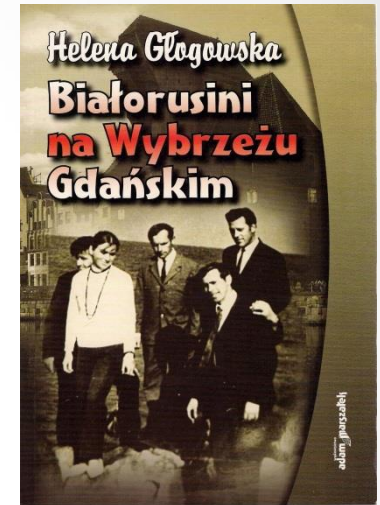

Mniejszości narodowe i etniczne oraz społeczność kaszubska wspólnie:

		2002	2011
1	białoruska	117	502
2	czeska	15	123
3	karaimska	8	23
4	litewska	75	319
5	łemkowska	39	207
6	niemiecka	2016	4830
7	ormiańska	9	94
8	romska	187	129
9	rosyjska	199	768
10	słowacka	8	77
11	tatarska	28	175
12	ukraińska	2831	4238
13	żydowska	28	464
14	kaszubska	5042	227947

2011 rok: mieszkańcy woj.pomorskiego 2.222.237, w tym identyfikacja inna niż polska: 250.359

Mniejszości narodowe na Pomorzu

Fot. 81. Tablice pamiątkowe ufundowane przez ZMN Gdańsk. Kwatera niemieckich żołnierzy na Cmentarzu Garnizonowym w Gdańsku.

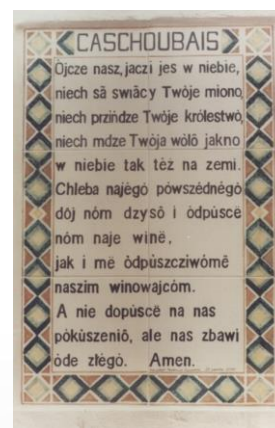
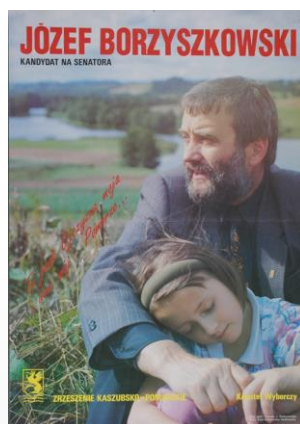
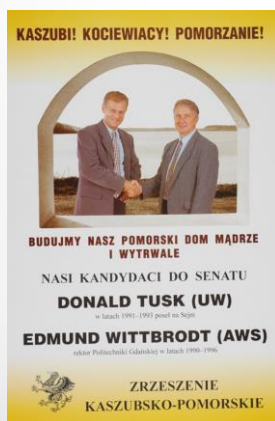

Źródło: Kronika ZMN Gdańsk.

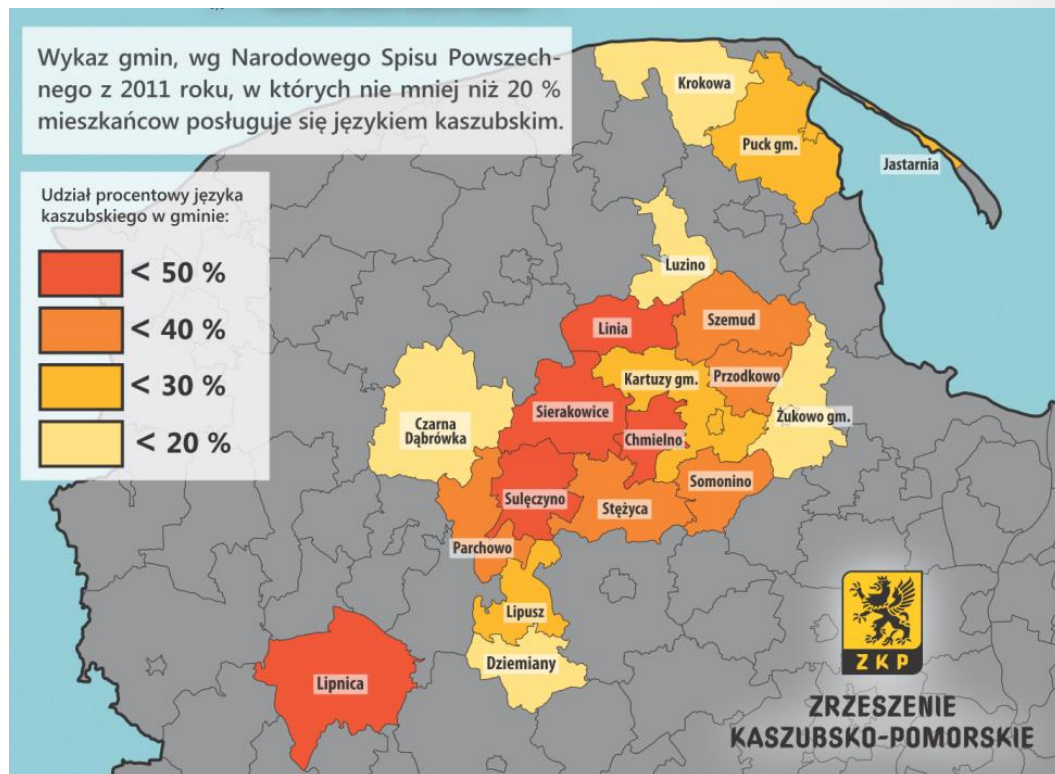
Kluczowe fakty i procesy:

- Upodmiotowienie etniczne (II Kongres Kaszubski – 1992) i obywatelskie
- 1990 – samorząd, 1998 – powstanie województwa pomorskiego (całość Kaszub w jednym + Zjazdy Kaszubów)
- Ustawa o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz języku regionalnym (2005) i jej skutki
- Media
- Kościół
- Uzgodnienie zasad pisowni (1996)
- Instytucjonalizacja kultury kaszubskiej
- Kaszubska kultura popularna

Kaszubi dzisiaj – zróżnicowanie terytorialne i tożsamościowe

- W skali kraju łącznie **232.547** osób zadeklarowało identyfikację etniczną kaszubską:
- dla **17.746** była ona pierwsza (w tym dla 16.377 jedyna),
- u **215.784** osób występowała łącznie z polską, przy czym polska była wskazywana jako pierwsza

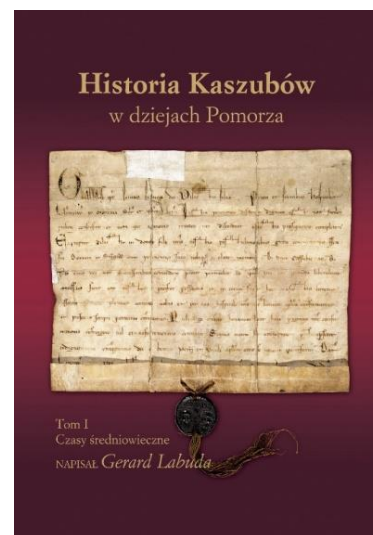
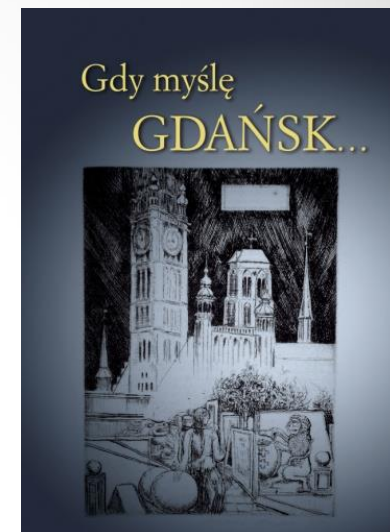
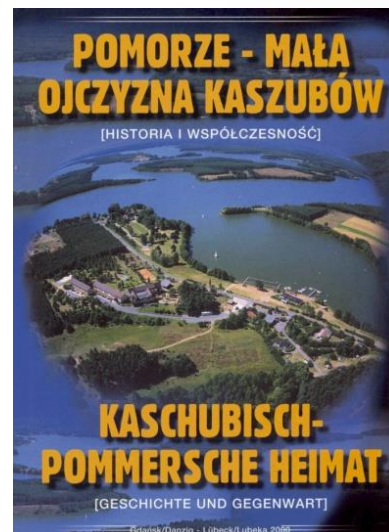

Podstawowe dane dotyczące edukacji kaszubskiej

- 1991 r. – Kaszubskie Liceum Ogólnokształcące w Brusach
- 1989 r. – uruchomienie lektoratu j.kasz. w Inst. Fil. Pol. UG.
- 2001/02 – pierwszy kurs dla nauczycieli dający kwalifikacje do nauczania
- W roku szkolnym 2006/07 języka kaszubskiego łącznie uczyło się 1551 osób
- W roku szkolnym 2012/13 języka kaszubskiego uczyło się 15242 uczniów w 393 szkołach, w tym: w 263 szkołach podstawowych 12 516 uczniów; w 89 gimnazjach 2357 uczniów oraz w 11 szkołach ponadgimnazjalnych 369 uczniów
- W roku szkolnym 2019/20 było to już ok 20 tysięcy osób
- Obecnie nieco ponad 600 nauczycieli ma uprawnienia do nauczania języka kaszubskiego
- Od 2005 r. matura z języka kaszubskiego
- Etnofilologia kaszubska na UG
- Studia podyplomowe kaszubologiczne na UG i Akademii Pomorskiej w Słupsku

Kaszubskie środowisko akademickie i intelektualne

- 1996 – Instytut Kaszubski
- Prawie 300 publikacji, ponad 150 konferencji, seminariów, kilkanaście projektów badawczych, setki spotkań, dyskusji, wystawy, upamiętnienia...
- Badania nad historią, tożsamością, pamięcią, aktywnością publiczną...
- Nie tylko Kaszubi...

O MUZEACH NA KASZUBACH
ich dziejach, twórcach i funkcjach społecznych

Instytut Kaszubski – etniczny think tank

- **Kaszubski Fundusz Ekspercki** jako wsparcie aktywności eksperckiej (analityczno-badawczej):
- „**Opinie i rekomendacje**” (krótkie eksperckie stanowiska)
- „**Analizy i raporty**” (opracowania eksperckie o pogłębionym i rozbudowanym charakterze – np. analiza stanu prawnego Kaszubów, dynamika zmian tożsamościowych, stan i potrzeby w zakresie kaszubskiej edukacji językowej i kulturowej, Kaszubi i tematyka kaszubska w strategiach rozwoju samorządów i innych instytucji publicznych, turystyka masowa na Kaszubach i jej skutki, problem wykluczenia transportowego, proces suburbanizacji i "rozlewanie się" metropolii na Kaszuby, energetyka na Kaszubach, kaszubska i pomorska kultura pamięci, zmiany klimatyczne, rynek produktów regionalnych i tradycyjnych - jak funkcjonuje "marka Kaszuby", kaszubska przedsiębiorczość w kontekście zmian w strukturze społecznej Kaszubów itd.)
- **Umiędzynarodowienie** - tłumaczenia wybranych materiałów, prezentujących wiedzę o współczesnej sytuacji środowiska kaszubskiego (na język angielski i niemiecki).
- Organizacja **kongresu**: *Kaszubi w XXI wieku: dziedzictwo – dylematy współczesności - wyzwania przyszłości* (wrzesień 2022)
- Zbudowanie **grona ekspertów** z i spoza organizacji, służących swoją wiedzą społeczności kaszubskiej i instytucjom publicznym
- Udział w debacie publicznej!!!